

ترجمہ  
ہج الصباغہ  
فی شرح نہج البلاغہ

«افریقہ» و «نبوت عامہ»

جلد ۲

علامہ حاج شیخ محمد تقی شیخ شوشتری رحمۃ اللہ علیہ

مترجم

سید علی محمد موسوی جزائری

سرشناسه: شوشتری، محمد تقی، ۱۲۸۲ - ۱۳۷۴.

عنوان قرارداد: نهج البلاغه، فارسی، شرح.

عنوان و پدید آور: ترجمه بهج الصباغه فی شرح نهج البلاغه / محمد تقی شیخ شوشتری؛ ترجمه علی محمد موسوی (جزائری).

مشخصات نشر: قم: علی محمد موسوی (جزائری)؛ بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری: ج ۲.

شابک: ج ۲: ۹ - ۵۸ - ۱۴۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸ - ۴ - ۸۳ - ۵۴۸۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: برون سپاری.

یادداشت: ج ۲ (چاپ اول ۱۳۹۰) (فیفا).

یادداشت: ناشر جلد دوم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.

یادداشت: کتابنامه.

مندرجات: ج ۱ - توحید در نهج البلاغه. - ج ۲. آفرینش و نبوت عامه.

عنوان دیگر: بهج الصباغه فی شرح نهج البلاغه.

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.. نهج البلاغه - نقد و تفسیر.

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.. نهج البلاغه - توحید.

موضوع: محمد - موضوع: شیعه امامیه - خداشناسی.

شناسه افزوده: جزائری، علی محمد، مترجم.

شناسه افزوده: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.. نهج البلاغه - شرح.

شناسه افزوده: حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی. بوستان کتاب قم.

شناسه افزوده: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.

رده بندی کنگره: ۱۳۸۷ - ۹۱۰۴ - ۹۰۲ / BP۳۸

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱۵ شماره کتابخانه ملی: ۱۲۷۴۲۴۱

## ترجمه بهج الصباغه فی شرح نهج البلاغه

### آفرینش و نبوت عامه در نهج البلاغه

#### ج ۲

- مؤلف: علامه حاج شیخ محمد تقی شیخ شوشتری رحمته الله
- مترجم: سید علی محمد موسوی جزائری
- موضوع: آفرینش و نبوت عامه
- قطع: وزیری
- چاپ و نشر: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم
- نوبت چاپ: اول
- تعداد صفحات: ۴۵۹
- تاریخ انتشار: زمستان ۱۳۹۰
- شمارگان: ۱۵۰۰
- قیمت: ۸۰۰۰ تومان

تمامی حقوق طبع و نشر محفوظ است

## یادداشت مترجم

اینک با لطف پروردگار مجلد دوم ترجمه بهج الصباغه، فی شرح نهج البلاغه تألیف علامه بزرگوار فقیه عالی مقدار حضرت آیه الله حاج شیخ محمد تقی شیخ شوشتری رحمته الله که سرچمی بر نهج البلاغه مولا امیرالمؤمنین علی علیه السلام است از نظر خوانندگان محترم می گذارد.

این مجلد مشتمل بر چهار فصل است و از فصل دوم شروع می شود (فصل اول این شرح که راجع به توحید و خداشناسی است در مجلد یکم با نام توحید در نهج البلاغه منتشر شده است). ترتیب فصل های این کتاب به شرح زیر است:

فصل دوم: آفرینش آسمان و زمین و خورشید و ماه و ستارگان و عرش و کرسی.

فصل سوم: آفرینش فرشتگان.

فصل چهارم: آفرینش آدم علیه السلام.

فصل پنجم: نبوت عامه (بعثت پیامبران الهی).

ان شاء الله فصل ششم راجع به نبوت خاصه (بعثت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم)

در مجلد سوم منتشر خواهد شد.

ضمناً یادآور می شود که عناوین مطالب از افزوده های مترجم است.

در این جا وظیفه خود می دانم که از همه برادران عزیزی که ما را در ابراز

و نشر این اثر یاری داده‌اند تشکر و سپاس‌گزاری نموده مزید توفیقاتشان را در راه نشر معارف دینی و گسترش فرهنگ اسلامی از خدای بزرگ مسألت دارم،  
إنه ولیّ التوفیق.

رمضان المبارک ۱۴۳۲ / مرداد ۱۳۹۰

سید علی محمد موسوی جزایری

www.ketab.ir

## فهرست مطالب

☆ یادداشت مترجم ..... ۵

### فصل دوم

#### خلقت آسمان و زمین

#### و خورشید و ماه و ستارگان و عرش و کرسی

■ ۱- از خطبه ۱ ..... ۱۰

☆ ترجمه خطبه ..... ۱۰

☆ باز شدن فضاها ..... ۱۱

☆ آب مواج در لابه لای فضا ..... ۱۴

☆ آب بر پشت باد تندوز ..... ۱۵

☆ باد، نگه دارنده آب خروشان ..... ۱۶

☆ فضا، در زیر باد و آب بالای باد ..... ۱۶

|    |                                                                     |
|----|---------------------------------------------------------------------|
| ۱۸ | ☆ آفرینش تندبادی شدید                                               |
| ۲۰ | ☆ آفرینش آسمان‌های هفت‌گانه                                         |
| ۲۱ | ☆ آب ماده بنیادین خلقت                                              |
| ۲۲ | ☆ آفرینش و آرایش آسمان اول                                          |
| ۲۴ | ☆ آسمان‌های معلق در فضا                                             |
| ۲۴ | ☆ ستارگان زینت بخش آسمان                                            |
| ۲۵ | ☆ خورشید عالم افروز                                                 |
| ۲۶ | ☆ حکمت انتقال آفتاب در برج‌های دوازده‌گانه                          |
| ۲۶ | ☆ ماه تابان آسمان                                                   |
| ۲۷ | ☆ برخی حکمت‌های آفرینش خورشید و ماه و ستارگان                       |
| ۲۹ | ■ ۲ - از خطبه ۸۹                                                    |
| ۲۹ | ☆ ترجمه خطبه                                                        |
| ۳۰ | ☆ چگونگی آفرینش آسمان‌ها                                            |
| ۳۳ | ☆ اجابت آسمان از فرمان خدا                                          |
| ۳۵ | ☆ گشودن درهای بسته آسمان                                            |
| ۳۶ | ☆ نقل و نقد کلام ابن ابی الحدید و مجلسی <small>رحمتهما الله</small> |
| ۳۷ | ☆ تیر شهاب آسمان                                                    |
| ۳۸ | ☆ آسمان ثابت و استوار                                               |
| ۳۹ | ☆ حکمت‌های پیدایش شب و روز                                          |
| ۴۰ | ☆ حکمت پیدایش فصول چهارگانه سال                                     |

- ☆ خطاب امیرالمؤمنین علیه السلام به خورشید در هنگام طلوع ..... ۴۲
- ☆ دعا و خطاب امام سجاد علیه السلام به ماه در شب اول ..... ۴۳
- ☆ حرکت منظم خورشید و ماه ..... ۴۵
- ☆ اسامی منازل ماه ..... ۴۵
- ☆ شب مقدم است یا روز؟ ..... ۴۶
- ☆ دانستن شماره سال‌ها از گردش خورشید و ماه ..... ۴۷
- ☆ تیر شهاب در کمین شیاطین ..... ۴۹
- ☆ منافع وجود ستارگان ثابت و سیار ..... ۵۰
- ☆ منشأ پیدایش گرما و سرما ..... ۵۲
- ☆ نحس و سعد ستارگان ..... ۵۳
- ☆ ضرب المثل (سعد یا سعید؟) ..... ۵۵
- ☆ ضرب المثل: در هر جایی بنو سعد هست ..... ۵۵
- ☆ رخدادهای مهم مقارن با ورود زحل در سنبله ..... ۵۵
- ۳- از خطبه ۸۹ ..... ۵۷
- ☆ ترجمه خطبه ..... ۵۸
- ☆ آفرینش زمین ..... ۶۰
- ☆ پیدایش چشمه سارها ..... ۶۵
- ☆ تعدیل حرکات زمین ..... ۶۵
- ☆ آرامش زمین به وسیله کوه‌ها ..... ۷۰
- ☆ منافع باد و هوا ..... ۷۲

|     |                                                                   |
|-----|-------------------------------------------------------------------|
| ۷۳  | ☆ زمین مهد آسایش بشر.....                                         |
| ۷۴  | ☆ نزول باران رحمت.....                                            |
| ۸۲  | ☆ ابن مطیر و توصیف باران.....                                     |
| ۸۶  | ■ ۴- از خطبه ۲۰۹.....                                             |
| ۸۷  | ☆ ترجمه خطبه.....                                                 |
| ۸۸  | ☆ آفرینش زمین بیانگر عظمت آفریدگار.....                           |
| ۹۶  | ☆ استدلال بر حرکت زمین.....                                       |
| ۱۰۲ | ■ ۵- از خطبه ۱۶۹.....                                             |
| ۱۰۲ | ☆ ترجمه خطبه.....                                                 |
| ۱۰۳ | ☆ سند خطبه.....                                                   |
| ۱۰۵ | ☆ گفتار معجز آسای امام <small>علیه السلام</small> راجع به جو..... |
| ۱۰۷ | ☆ آسمان جایگاه فرشتگان.....                                       |
| ۱۰۹ | ☆ کوه‌ها میخ‌های زمین.....                                        |
| ۱۰۹ | ☆ درخواست توفیق عمل به حق.....                                    |
| ۱۱۰ | ☆ پاسداری پس از مرگ.....                                          |
| ۱۱۱ | ☆ فرار خفت باران.....                                             |
| ۱۱۳ | ■ ۶- از خطبه ۱۵۸.....                                             |
| ۱۱۳ | ☆ ترجمه خطبه.....                                                 |
| ۱۱۴ | ☆ چگونگی عرش و کرسی.....                                          |
| ۱۱۴ | ☆ عظمت عرش خدا.....                                               |

☆ گسترش زمین بر روی آب متحرک ..... ۱۱۶

### فصل سوم

### آفرینش فرشتگان

■ ۱- از خطبه ۱ ..... ۱۲۱

☆ عدم شناخت ما از حقیقت فرشتگان ..... ۱۲۲

☆ تحقیق لفظ (مَلَك). ..... ۱۲۴

☆ انواع مختلف فرشتگان ..... ۱۲۹

☆ فرشتگانِ ساجد و راكع ..... ۱۳۰

☆ فرشتگان تسبیح‌گوی پروردگار ..... ۱۳۰

☆ عقول فرشتگان دچار سهو نمی‌شود ..... ۱۳۳

☆ عقل، رسول باطن ..... ۱۳۳

☆ نمونه‌هایی از سهو و غفلت انسان‌ها ..... ۱۳۴

☆ سستی و نسیان عارض فرشتگان نمی‌شود ..... ۱۳۴

☆ فرشتگان امین و حی خدا ..... ۱۳۵

☆ فرشتگان حافظان نفوس و اعمال بندگان ..... ۱۳۸

☆ فرشتگان نگهبانان درهای بهشت ..... ۱۳۹

☆ گستردگی اندام فرشتگان ..... ۱۴۰

☆ فرشتگان حاملان عرش خدا ..... ۱۴۲

☆ خضوع فرشتگان در برابر پروردگار ..... ۱۴۳

|     |                                         |
|-----|-----------------------------------------|
| ۱۴۴ | ☆ حجاب‌های عزت میان فرشتگان و خداوند    |
| ۱۴۵ | ☆ اشاره به بعض عقاید مشبّهه             |
| ۱۴۷ | ■ ۲- از خطبه ۸۹                         |
| ۱۵۲ | ☆ آسمان‌ها و ملکوت اعلا مسکن فرشتگان    |
| ۱۵۴ | ☆ تسبیح فرشتگان در بارگاه قدس           |
| ۱۵۶ | ☆ تجلیات نور پروردگار                   |
| ۱۵۷ | ☆ فرشتگان به صورت‌ها و اندازه‌های مختلف |
| ۱۵۷ | ☆ تسبیح‌های متون فرشتگان                |
| ۱۵۹ | ☆ فرشتگان هیچ ادعای بزرگوارانه ندارند   |
| ۱۶۰ | ☆ فرشتگان امانتدار وحی خداوند           |
| ۱۶۱ | ☆ فرشتگان دارای اختیار                  |
| ۱۶۳ | ☆ امدادهای الهی درباره فرشتگان          |
| ۱۶۳ | ☆ خشوع و وقار فرشتگان                   |
| ۱۶۵ | ☆ فرشتگان مصون از گناه                  |
| ۱۶۵ | ☆ فرسایش در فرشتگان نیست                |
| ۱۶۶ | ☆ ایمان استوار فرشتگان                  |
| ۱۶۸ | ☆ عشق الهی در اعماق جان فرشتگان         |
| ۱۷۰ | ☆ مشخصات وجودی گروه‌های فرشتگان         |
| ۱۷۴ | ☆ دلدادگی فرشتگان به خدای سبحان         |
| ۱۷۶ | ☆ بسیاری عبادت فرشتگان                  |

- ☆ نبود عجب و خودپسندی در فرشتگان..... ۱۷۷
- ☆ تحقیق واژه «استکانه»..... ۱۷۸
- ☆ مناجات دایم فرشتگان..... ۱۸۰
- ☆ نبود تقصیر و مسامحه کاری در فرشتگان..... ۱۸۱
- ☆ پیراستگی فرشتگان از شهوات..... ۱۸۱
- ☆ خدای مَنان، تنها امید فرشتگان..... ۱۸۲
- ☆ فرشتگان را عجب نمی‌گیرد..... ۱۸۴
- ☆ توحید واقعی در میان فرشتگان..... ۱۸۵
- ☆ فرشتگان منزه از تقایص..... ۱۸۵
- ☆ فرشتگان اسیران در حبس ایمان..... ۱۸۶
- ۳- از خطبه ۱۰۷..... ۱۸۹
- ☆ نقل خطبه بنا به روایت (تفسیر...)..... ۱۹۰
- ☆ آسمان‌ها جایگاه فرشتگان..... ۱۹۱
- ☆ معرفت فرشتگان به پروردگار..... ۱۹۱
- ☆ فرشتگان زاده نشده‌اند..... ۱۹۲
- ☆ عدم تأثیر حوادث روزگار در فرشتگان..... ۱۹۲
- ☆ عظمت پروردگار فراتر از ادراک فرشتگان..... ۱۹۴

## فصل چهارم

### آفرینش آدم علیه السلام

- ۱- از خطبه ۱..... ۱۹۹

|     |                                     |
|-----|-------------------------------------|
| ۲۰۲ | ☆ چگونگی آفرینش آدم ﷺ               |
| ۲۰۴ | ☆ بررسی معنای «جَبَل»               |
| ۲۰۶ | ☆ تحقیق و بررسی معنای «وصول»        |
| ۲۰۷ | ☆ مراحل تکمیلی خلقت آدم ﷺ           |
| ۲۱۰ | ☆ نژادهای گوناگون انسان             |
| ۲۱۱ | ☆ شگفتی‌های وجود انسان              |
| ۲۱۲ | ☆ داستان بیماری جاحظ                |
| ۲۱۲ | ☆ امر فرشتگان به سجده بر آدم ﷺ      |
| ۲۱۴ | ☆ ابلیس، پری بوده یا فرشته؟         |
| ۲۱۵ | ☆ افضل بودن آدم ﷺ از فرشتگان        |
| ۲۱۷ | ☆ دستیاران ابلیس از نسل او بوده‌اند |
| ۲۱۸ | ☆ بطلان قیاس ابلیس                  |
| ۲۲۰ | ☆ قیاس بی‌اساس مشرکان               |
| ۲۲۱ | ☆ شیطان تا روز قیامت                |
| ۲۲۴ | ☆ پذیرفته شدن توبه آدم ﷺ            |
| ۲۲۷ | ☆ کیفیت توالد حضرت آدم ﷺ            |
| ۲۲۹ | ■ ۲- از خطبه ۸۹                     |
| ۲۳۰ | ☆ زمین مهد آسایش زندگی              |
| ۲۳۱ | ☆ عصیان آدم                         |
| ۲۳۲ | ☆ قبولی توبه آدم                    |

- ☆ پیامبران معصوم از گناه ..... ۲۳۳
- ۳- از خطبه ۱۹۰ ..... ۲۳۵
- ☆ وجه نام‌گذاری خطبه به «قاصعه» ..... ۲۳۸
- ☆ مذمت تکبر و تعصب ..... ۲۳۹
- ☆ عزت و کبریا زبیده خدا ..... ۲۴۱
- ☆ آزمودن فرشتگان مقرب ..... ۲۴۲
- ☆ آشکار شدن خبث باطن ابلیس ..... ۲۴۴
- ☆ سریچی شیطان از سجده بر آدم علیه السلام ..... ۲۴۷
- ☆ آثار شوم تکبر ..... ۲۴۸
- ☆ خواری شیطان به خاطر تکبر ..... ۲۵۰
- ☆ علت عدم آفرینش آدم از ماده‌ای گران ..... ۲۵۱
- ۴- از خطبه ۱۹۰ ..... ۲۵۴
- ☆ داستان هابیل و قایل ..... ۲۵۵
- ☆ بزرگ‌بینی قایل بدون داشتن فضیلت ..... ۲۵۷
- ☆ ریشه‌های کفر ..... ۲۵۸
- ☆ خطرات غضب ..... ۲۵۹
- ☆ ندامت دامن‌گیر قایل ..... ۲۶۰
- ☆ قاتل و مقتول قایل و هابیل بوده‌اند ..... ۲۶۰
- ☆ علت وقوع قتل چه بوده؟ ..... ۲۶۲
- ☆ داستان ازدواج قایل و هابیل ..... ۲۶۳

- ☆ ازدواج با محارم در میان مجوس ..... ۲۶۴
- ☆ چگونگی ازدواج فرزندان آدم ..... ۲۶۵

## فصل پنجم

## نبوت عامه

- ۱- از خطبه ۱ ..... ۲۷۱
- ☆ انسان‌های برگزیده ..... ۲۷۲
- ☆ پیمان تبلیغ رسالت ..... ۲۷۴
- ☆ مردم در سرگردانی و ضلالت ..... ۲۷۶
- ☆ پیامبران، فرشتگان نجات ..... ۲۷۷
- ☆ حکمت‌ها و فوائد بعثت انبیاء ..... ۲۸۲
- ☆ ۱- بیدار ساختن فطرت‌ها ..... ۲۸۲
- ☆ مقصود از پیمان فطرت ..... ۲۸۲
- ☆ ۲- یادآوری نعمت‌های خدا ..... ۲۸۷
- ☆ ۳- اتمام حجت بر مردم ..... ۲۸۹
- ☆ پیدایش رؤیا ..... ۲۸۹
- ☆ ۴- آشکار ساختن گنج‌های عقول ..... ۲۹۰
- ☆ ۵- نشان دادن آیات الهی ..... ۲۹۰
- ☆ پیامبران الگوی استقامت ..... ۲۹۵
- ☆ اطلاع یافتن از پیامبر آینده و گذشته ..... ۲۹۷
- ☆ نقد گفتار ابن ابی الحدید ..... ۲۹۹

- ۲- از خطبه ۸۹ ..... ۳۰۱
- ☆ عدم انقطاع وحی الهی ..... ۳۰۱
- ۳- از خطبه ۹۲ ..... ۳۰۴
- ☆ نیاکان پیامبران یکتاپرست بوده‌اند ..... ۳۰۵
- ☆ پیامبران منجیان بشریت ..... ۳۰۶
- ☆ قصه جناب شعیب و یوشع (علیه السلام) ..... ۳۰۷
- ۴- از خطبه ۱۴۲ ..... ۳۱۰
- ☆ پیامبران حجت‌های خدا بر مردم ..... ۳۱۱
- ☆ آزمایش الهی درباره خلوص ..... ۳۱۳
- ۵- از خطبه ۱۸۱ ..... ۳۱۵
- ☆ حمد مخصوص خداوند ..... ۳۱۶
- ☆ نعمت‌های الهی ..... ۳۱۸
- ☆ هشدار پیامبران درباره دنیا ..... ۳۱۸
- ☆ مثل‌های دنیا در قرآن ..... ۳۱۹
- ☆ پیامبران، مشعل‌داران راه هدایت ..... ۳۲۲
- ☆ گفتار محقق طوسی راجع به فواید بعثت انبیا ..... ۳۲۴
- ۶- از خطبه ۱۹۰ ..... ۳۲۷
- ☆ تکبر و خودپسندی ممنوع ..... ۳۳۰
- ☆ ستودن خوی تواضع ..... ۳۳۱
- ☆ عظمت شأن مستضعفان ..... ۳۳۳
- ☆ شأن نزول آیه ﴿وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ...﴾ ..... ۳۳۴

- ۳۳۵ ..... ☆ شأن نزول آیه ﴿وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ...﴾
- ۳۳۶ ..... ☆ آزمایش پیامبران به گرسنگی
- ۳۳۶ ..... ☆ امتحان پیامبران به انواع ترس ها
- ۳۳۷ ..... ☆ داشتن مال و فرزند نشانه رستگاری نیست
- ۳۳۹ ..... ☆ مستضعفان وسیله آزمایش مستکبران
- ۳۴۱ ..... ☆ رفتن حضرت موسی و هارون علیه السلام به دربار فرعون
- ۳۴۲ ..... ☆ عصای موسی در دست قائم آل محمد علیه السلام
- ۳۴۲ ..... ☆ عصای موسی نورشید و خورد
- ۳۴۳ ..... ☆ نگاه حقارت آمیز فرعون به موسی و هارون علیه السلام
- ۳۴۵ ..... ☆ قدرت خدا بر بی نیاز شدن پیامبران
- ۳۴۶ ..... ☆ کار خدا بر طبق حکمت و صلاح
- ۳۴۹ ..... ☆ اراده قوی و عزم استوار پیامبران
- ۳۴۹ ..... ☆ پیامبران اولوالعزم
- ۳۵۱ ..... ☆ ضعف ظاهری و قناعت پیامبران
- ۳۵۲ ..... ☆ برکت یافتن غذا به برکت رسول خدا صلی الله علیه و آله
- ۳۵۶ ..... ☆ تنهایی و استقامت حسین بن علی علیه السلام
- ۳۵۸ ..... ☆ همه چیز برای خدا
- ۳۶۰ ..... ■ ۷- از خطبه ۱۵۸
- ۳۶۱ ..... ☆ دومین الگو موسی کلیم الله
- ۳۶۳ ..... ☆ ارزش و احترام نان
- ۳۶۴ ..... ☆ بدن لاغر و نزار حضرت موسی علیه السلام

- ☆ سؤمین الگو حضرت داود علیه السلام ..... ۳۶۴
- ☆ ارزش کار و کسب ..... ۳۶۶
- ☆ الگوی دیگر، عیسی بن مریم علیه السلام ..... ۳۶۷
- ☆ زندگی ساده و بی آرایش ..... ۳۷۰
- ۸- از خطبه ۱۹۹ ..... ۳۷۲
- ☆ بررسی سند خطبه ..... ۳۷۳
- ☆ از کمی رهروان حق نهراسید ..... ۳۷۴
- ☆ مؤمن اندک و اهل کفر بسیارند ..... ۳۷۶
- ☆ رضایت از عمل موجب شرکت در آن ..... ۳۷۷
- ☆ ماجرای کشتن ناقه ثمود ..... ۳۷۹
- ☆ داستان قوم صالح در قرآن ..... ۳۸۰
- ☆ کیفر الهی درباره قوم ثمود ..... ۳۸۷
- ☆ اشقی آخرین قاتل امیرالمؤمنین علیه السلام ..... ۳۹۵
- ☆ امیرالمؤمنین علیه السلام صراط مستقیم ..... ۳۹۶
- ۹- از خطبه ۱۸۰ ..... ۳۹۷
- ☆ توصیه به تقوا ..... ۳۹۵
- ☆ در آرزوی حیات جاودانی ..... ۳۹۹
- ☆ قلمرو سلطنت حضرت سلیمان علیه السلام ..... ۴۰۱
- ☆ چگونگی مرگ فرزند سلیمان علیه السلام ..... ۴۰۳
- ☆ پیامبران خدا هم می میرند ..... ۴۰۴
- ☆ مقام و منزلت رفیع حضرت سلیمان علیه السلام ..... ۴۰۵

- ☆ ملک الموت مأمور خداوند است ..... ۴۰۸
- ☆ ماجرای وفات حضرت سلیمان علیه السلام ..... ۴۰۹
- ☆ داستان حضرت داود علیه السلام و حزقیل ..... ۴۱۴
- ☆ ماجرای «عملیق» جنایت کار ..... ۴۱۵
- ☆ کجایند پادشاهان سرکش؟! ..... ۴۱۸
- ☆ سرگذشت فرمانروایان مصر ..... ۴۱۹
- ☆ سرگذشت اصحاب رُس ..... ۴۲۰
- ☆ ظلم و بیداد و بی‌بازاری انبیای الهی ..... ۴۲۹
- ☆ نمونه‌هائی از جنایت‌کاری معتضد (خلیفه عباسی) ..... ۴۳۱
- ☆ کجایند کشورگشایان؟! ..... ۴۳۱
- ☆ سیاست یعقوب لیث با سپاهیان خمد ..... ۴۳۲
- ☆ امام هادی علیه السلام در مجلس متوکل ..... ۴۳۳
- ☆ چند شهر به نام «منصوره» ..... ۴۳۴
- ☆ قصر بهرام‌گور در همدان ..... ۴۳۶
- ☆ سبب بنای قصر شیرین ..... ۴۳۶
- ☆ نامه پادشاه چین به انوشیروان ..... ۴۳۷
- ☆ نامه شاه هند به انوشیروان ..... ۴۳۸
- ☆ خواب مهدی (خلیفه عباسی) و مرگ او ..... ۴۳۸
- کتاب نامه ..... ۴۴۰
- فهرست مطالب ..... ۴۴۶